

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ SĂPTĂMĂNALĂ

REDACȚIA ȘI ADMINISTAȚIA

B-dul Academiei, 3,
BUCUREȘTI

ABONAMENTUL ANUAL

ÎN țară 10 lei
În străinătate 12 »

ȘCOALA DE CARACTERE

Religia și patria, tronul și altarul sunt temelia educațiunii germane.

W. LEXIS.

Ziceam în câteva articole de azi vară că școala modernă continentală nu e cu nimic mai bună decât cea veche. Și ea a dat și dă zilnic faliment. Mai pretutindene. Pricina este, între multe altele, nenorocitul sistem intelectualist care, mai ales dela Condorcet încoace, s'a întins și se întinde mereu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

N'ar fi fost mare mirare dacă școalele private, d. e. din Engiltera și America de Nord, ar fi adoptat și propagat acest sistem de instrucție. Căci el neavând în vedere decât exclusiv interesul material al individului, răspunde mai bine cerințelor plat-utilitariste ale mullora dintre părinți. Surprinzător este că tocmai Statul s'a apucat să materializeze mentalitatea copiilor; să obișnuiască lumea cu gândul că el și numai el trebuie să dea generațiilor tinere «știință», să le «civilizeze». Era deci natural ca toată această lume «instruită» de Stat, examinată de Stat, timbrată și pecetluită de Stat să-i ceară în cele din urmă o recompensă: slujbe, slujbe și iar slujbe. De fapt, mai toate Statele se plâng de proletariat. Ele l'au creat, ele continuă a-l crea. Și astfel ele însăși își compromet viitorul.

Lucrurile trebuiau să ajungă aici. Și vor ajunge la și mai rău. Căci teoria egalitarismului a produs, trebuia să producă teoria școalei unitare, a școalei integrale pentru toți. Statul s'a considerat chemat și destoinic să dea el tuturor copiilor mijloace de a-și agonisi traiul. Dar copiii aceștia, după ce devin oameni, multă «știință» vor fi având, multe certificate cu note mari și bune și diplome în toată regula vor fi putând produce. Numai o «știință» le lipsește: știința de a-și căuta de cap, de a-și agonisi traiul *în afara* de bugetul Statului. Cu «știința» lor de Stat, oficială, reglementară, ei nu se pot mișca,

nu se pot procopsi decât în curțile mici și înguste ale administrației politice. Locurile fiind puține, candidații sporind din zi în zi în progresie geometrică — salvarea e foarte simplă: democrația socială. Asta încalte nu mai face greșeli singulare ca Statele noastre burgheze. Ea preface pur și simplu greșelile de până acum într'un sistem.

* * *

Ziceam în acele articole că mai ales școala publică ar trebui să se preocupe în prima linie de educația sufletească a generațiilor ce vin, și arătam părerile lui Pestalozzi, Guyau, Förster ș. a. în privința aceasta. Mai arătam că Englezii fac de mult ceea ce acum începe a se face pe ici-colo și dincoace de Canalul Mânecei. De atunci s'a ținut la Londra congresul pentru educația morală și au apărut și cele două volume ale unei anchete internaționale în această privință, anchetă publicată de d. M. E. Sadler, profesor la universitatea din Manchester ¹⁾.

În acelaș timp, d. Pierre de Coubertin publică în «*Revue pour les Français*» un articol în care își exprimă admirațiunea sa pentru sistemul școlar din Anglita. Mulți au făcut-o înaintea d-sale, mai ales dela apariția cărților lui E. Demolins, M. Leclerc, ș. a. Și cu drept cuvânt. Păcat numai că democrația ideologică franceză ce a început, mai ales în vremile din urmă, să invadeze și în Anglia, pune, din ce în ce mai mult, în pericol și învățământul educativ din Insulele Britanice.

D. de Coubertin relevă cu plăcere că în școlile engleze se conservă și se dezvoltă tocmai calitățile naționale, bune, caracteristice ale rasei anglo-saxone. Aceste școlile, constată și d-sa, nu se ocupă prea mult cu partea intelectuală atât de covârșitoare în Franța și în alte țări. În schimb, ele își concentrează toată activitatea în dezvoltarea și întărirea caracterului. Ele nu produc *en masse* tineri «erudiți» — (ca școlile franceze). Ele se țin mai mult de pilda lui Shakespeare: puțină latinească, mai puțină elinească (*small Latin and less Greek*), dar acest puțin se învață bine. În școlile engleze se învață mai puțină știință, mai puțină istorie, mai puțin din limbile moderne, dar ceea ce se cere, se învață în mod serios. Cu un cuvânt: nu «cultură» intelectuală lustruită, «vastă», superficială și nulă; ci o cultură potrivită copiilor, și deci asimilabilă la vârsta lor.

Profesorii din Anglita fiind oameni liberi în școlile libere,—nu

¹⁾ *Moral Instruction and Training in Schools. Report of an International Inquiry.* În două volume. Longmann, Green, and Cie, Londra, 1908.

umblă să facă din copii și copilandri «savanți» cari «să știe» de toate și nimic serios. Pe de altă parte, ei au o misiune mult mai nobilă și mai firească: ei se străduiesc să scoată din copii oameni cât se poate mai de treabă — *gentlemen*, oameni întregi și cinstiți. Unii dintre amicii mei democrați-socialiști, probabil că iar au să se sperie de asemenea «idei reacționare». Dar vor fi știind de sigur că cineva poate fi *gentleman* în înțeles englezesc fără a fi *gentilhomme* în înțeles francez; iar dacă un om e și *gentleman* și *gentilhomme*, cu atât mai bine de țara care are mulți asemenea oameni.—În Franța, Statul dă prea multă instrucție, în multe privințe de lux, chiar rea; în Engli-tera se dă mai multă creștere și încă creștere bună. Înțeleg creșterea în senzul larg al cuvântului: dezvoltarea aptitudinilor sufletești. De sigur, cine este mai amabil, mai «poli» ca Francezul? Unde sunt manierele mai fine ca în Franța? Unde au apărut mai multe coduri de maniere elegante? —

Dar manierele bune nu sunt, prin ele singure, totdeauna identice cu caractere întregi, puternice. Ziarul *The Standard* vorbind de curând de această chestie, observa că cu sistemul lor de învățământ, Englezii au izbutit și izbutesc a-și crește o întregă clasă de oameni cari sunt «conducători firești» ai poporului (*the natural leaders of the people*). Dar această clasă a fost totdeauna și este (și va rămâne) foarte restrânsă. Căci în școlile secundare de acolo, și mai ales în cele superioare, nu poate intra, oricine. De fapt însă, din cei puțini cari au putut intra și învăța în asemenea școli, au ieșit acei numeroși oameni mari ai rasei anglo-saxone. Lucrul bun e scump. Și școala bună e scumpă. Și slab a fost și slab rămâne tot ce-i eftin, de când e lumea. Căci școala bună e împreună cu mare cheltuială. Nu numai de bani, ci și de sacrificii, de dorințe și capricii, de amor propriu fără bază, și de multe alte elemente prețioase pentru sufletul omenesc. —

* * *

Băiatul englez nu iese din școală «un tânăr animal raționalist», — cum îi zice d. de Coubertin, — ci se alege din ea cu curaj, cu putere de hotărâre, de control al voinței sale (*self-control*), cu o severă disciplină sufletească, cu obiceiul de a asculta de toți cari trebuie ascultați; cu obiceiul de a respecta tot ce trebuie respectat, tot ce respectă poporul: religie, credințe, tradiții, autorități, tron, patrie, ordinea și legea și pe semenii săi; tot ce respectă poporul însuș, nu domniile demagogi. Tânărul englez se mai alege din școală cu un adânc sentiment de răspundere personală, de datorie, de corectitudine. Din tineri

astfel crescuți, firește, că nu prea pot ieși oameni cari mint fără de scrupul și înșală din princip; cari tremură de vanitate și invidie; cari sunt falși dela ochi până 'n rărunchi; șarlatani născuți și demagogi făcuți. Din asemenea școale nu prea ies patente secături, pretențioase și ridicole cari toate le critică, toate le strică și toate le dreg — pe hârtie.

Școala engleză produce și acest rezultat neprețuit că băeții oamenilor cu stare ies de regulă buni gospodari, cari trăesc la țară, la moșii, la fabrici și-și caută de averile lor, precum și le caută și Germanii din această categorie și mai toți oamenii de rasă germanică. E specific englezească vorba că omul cel capabil a-și conduce bine moșia, e capabil să guverneze împărăția Indiilor. E atât de adevărată această maximă, încât ai putea zice: să nu prea puneți mari nădejdi în oamenii politici cari nu-și știu conduce moșiile ce au, cari le părăsesc și în cele din urmă le toacă.—

* * *

Cunoștințele enciclopedice cari țin locul covârșitor în celelalte școale secundare, de pe continent, nu au nici o valoare dacă băeții nu se aleg din școală cu un puternic razim moral, dacă nu au fost deșteptați la conștiința serioasă a vieții publice și particulare. Dar evident că și aici pilda vie hotărăște. De aceea e atât de important ca în viața publică să nu poată izbuti decât oamenii de merit adevărat, oamenii integri, caracterele mari. Pilda lor e educativă pentru toată țara și mai ales pentru tinerime, care e atât de primitoare de pilde nobile. Când i se dau asemenea pilde.—

Sistemul cunoștințelor enciclopedice, acest *bourrage encyclopédique* e nu numai greșit, dar e chiar stupid. De aceea îi zic Nēmții *das Ochsen, das Büffeln, das Einpauken*, de aceea îi zic Englezii *grinding* și *cramming* cari toate indică o tâmpenie, o umplutură, o măcinare, o vărare fără rost. În definitiv, e un fel de «cultură» chelnerească, pe care or ce minte slăbănoagă cu oare care memorie și-o poate însuși. Mai ales în ziua de azi când gazetele, revistele, bibliotecile de vulgarizare oferă fel de fel de «cunoștințe» pe nimic. Dar un băiat silitor poate să-și agonisească asemenea cunoștințe în mod temeinic din nenumărate cărți speciale, scrise ușor și bine. Prin urmare, nu acestea cunoștințe hotărăsc, nu ele merită ca Statul să cheltuească, timp de opt ani de zile, zeci și sute de milioane. E un fel de spoială, un fel de «erudiție» copilărească, de bălcui. Ca și a unora dintre oamenii «cetiți». Chestia nu este dacă ai cetit o întreagă bibliotecă și știi recita câte un biet crâmpieiu de «cunoștință». Vorba este cu ce te-ai ales tu în mod pozitiv? Și pe urma ta alții, din toată acea laborioasă îndelet-

nicire? Ce și cum ai asimilat și, mai ales, ce poți produce tu, ce sinteză poți face tu, ce lumină poți revărsa tu în «cunoștințele» de care te-ai ocupat sau în poporul din care faci parte?

De aceea zic, cunoștințele enciclopedice, — întru cât sunt recomandabile, — nu trebuie să fie scop, ci mijloc. Mijloc de educație. Dar voi reveni cu altă ocazie asupra acestei chestiuni.

* * *

Au deci dreptate cei ce cred, cum cred toți Englezii înțelepți ei însuși, că școala engleză e fără îndoială cea mai bună instituție din lume spre a produce *oameni* în toată puterea cuvântului, patrioți adevărați cum nu sunt în nici o țară din lume. În nici o țară. *First my country* — «întâiu și întâiu patria mea», aceasta e lozinca Englezilor și logica existenței lor, fie că sunt la ei acasă, fie că cutrieră Indiile, deșerturile Africei sau ținuturile de păcură ale României. — *My home is my castle* — «casa mea, e castelul meu, e cetățuia mea». Da, e cetățuia lui! Acolo guvernul nu intră. Căci nu cutează. Acolo, în casa lui, în cetățuia lui cetățeanul guvernează, nu ministerul. Pentrucă cetățeanul nu trebuie să tremure în orice moment că are să-și piarză slujba, că are să-și piarză lucrul, că are să plătească contravenții de răzbunare când vor veni și vor voi «ceialalti». — Conduși de oameni cu nobleță sufletească, Englezii sunt cetățeni liberi; nu robi ai partidului cu sacul cu grăunțe; nu robi ai tuturor guvernelor. Învățând de mici a munci, au învățat a trăi și fără oalele cu carne ale guvernului.

Neapărat că toate acestea se explică în mare parte din însuși fondul intim al caracterului germanic, în deosebi al celui anglo-saxon. Dar acest caracter a fost dezvoltat de instituții create de oameni cari au avut parte de-o educație potrivită rigorilor vieții, de oameni cu concepții conforme cu realitatea.

Școala engleză nu a fost a Statului. Din contră. Ea însăși a fost un fel de Stătușor în Stat; o complexă structură națională cu o foarte largă autonomie. Ea a răsărit și s'a dezvoltat din experiențe seculare, nu din teoriile, nu din declamațiile lui Condorcet și Robespierre. Doar acest din urmă declara (la 18 Floréal, An II!...) — : *Nous voulons que l'éducation soit commune et égale pour tous les Français...* Și programul jacobin mai zicea: «*Les enfants apprendront à lire dans la Déclaration des Droits et dans la Constitution de 1793*» ¹⁾. Ceea ce se face și în ziua de azi.

Unde au ajuns Francezii cu pedagogia aceasta, știu toți câți urmă-

¹⁾ Taine, *Origines de la France Contemp.* Vol. VII. p. 138.

resc mai de aproape lucrurile din Franța: scepticismul e în floare, alcoholismul crește, populația descrește, rar cei ce umblă cu ipeia de a «*planter le drapeau français dans un fumier*» — se înmulțesc mereu și câștigă tot mai mult teren. Bine zicea bătrânul Montaigne că *l'affinement des esprits n'est pas leur assagissement*.

* *
*

Școala ar trebui să se adreseze, precum face cea engleză, mai ales rațiunii inconștiente silind astfel pe copil la o disciplină a sentimentelor. Poți deprinde memoria și facultățile asimilatoare prin lecțiuni și exerciții, caracterul însă nu se dezvoltă decât dacă îl ai mereu în vedere, dacă îl îndreptezi mereu spre o deplină dezvoltare căutând a da copilului bune deprinderi, bune obiceiuri, bune reguli de viață. Ceea ce e greu și adesea absolut cu neputință într'o atmosferă psihicește viciată. Aceasta e cu neputință în școala unitară și integrală, într'o clasă d. e. în care băeți cu instincte bune sunt înghesuiți și «instruiți» deavalma cu băeți cu instincte rele. Aceasta nu se poate nici dacă acea școală s'ar îndeletnici și ea cu creșterea sufletească. Mai puțin încă în clase cu elemente talmeș-balmeș pe cari le adună vântul și nu le selecționează decât ridicola contabilitate a „notelor“, a «punctelor». Când toată pedagogia modernă se rezumă în «parcurerea materiei», în faimosul program «analitic» (lipsit de orice analiză!), în darea notelor după cum a nimerit băiatul să le obțină (câte găini oarbe nu nimeresc grăunțe!), — atunci nu e mirare dacă din asemenea automatism ies tipuri automate și adesea declasate.

Educația tinerimei naționale e mângăierea sufletească a unui popor. Precum e tinerimea cultă așa va fi pătura conducătoare a poporului în viitor. Dară educația adevărată e o floare delicată. Ea nu crește pe nisipuri. Nu în arșița tropicală a raționalismului dogoritor nici în vântul omorător al tiraniei birocratice, cu reglementările ei meticuloase, cu amestecul ei perpetu în chestiuni de pedagogie, de note, de puncte, cu anihilarea orișicărei personalități a profesorului. Ea nu crește decât pe un tărâm ales. O cultură superioară, cu drepturile pe cari le comportă, nu e decât pentru cei ce le merită, dacă e ca drepturile acestea să nu compromită întreaga cultură națională. — O asemenea cultură nu se poate da decât sufletelor alese, minților cuprinzătoare, elementelor cari prin caracterul și mintea lor dovedesc că pot și vor să-și asimileze în mod real o cultură mai distinsă. Numai într'o atmosferă psihicește puternică, întăritoare, priincioasă pot cei buni să devină și mai buni. Aminteri ei însuși cad la nivelul celor slabi de înger, ei însuși se strică, cum se zice. Ceea ce firește nu vra

să zică că nu ar fi putând deveni cu toții azi-mâne licențiați și deci oameni «culți»... de «știință»... Se pare că la această știință s'o fi gândind Rabelais când zicea că *science sans conscience n'est que ruine de l'âme*. Va fi vorbit din experiența propriei sale vieți.

AUREL C. POPOVICI.

SERENADA

După PAUL VERLAINE.

*C'un glas de mort, care-ar cânta
Din groapa rece,
Iubito-ascultă vocea mea,
Ce stinsă, trece.*

*Cu gând curat, ascultă bine
Cântul viorii,
Ți-l închin ție și pentru tine,
Mă trec fiorii.*

*Îți laud ochii, cei de onyx,
Lipsiți de umbră,
Sâmul de-albastru și părul, Styx,
Beteală sumbră.*

*C'un glas de mort, care-ar cânta
Din groapa rece,
Iubito-ascultă vocea mea,
Ce stinsă, trece.*

*Voi preamări, cum se cuvine
Făptura-ți sfântă,
Ce poște mii, imi toarnă 'n vine
Și mă frământă.*

*Imi amintesc de-al tău sărut,
Căci știi tu ce e,
Și câtă vreme l'am cerut
Demon, femee!*

*Cu gând curat, ascultă bine
Cântul viorii,
Ți-l închin ție și pentru tine.
Mă trec fiorii!*

N. BUDURESCU.

NEGURI

, (Sfârșitul)

VIII

A doua noapte însă, pe când mă coboram spre gară ca să mă strecor unde dormisem noaptea trecută, m'a oprit un gardist spunându-mi că e ordin să se aresteze dela ceasurile 12 în sus toți elevi cari vor fi găsiți pe stradă.

I'am spus că de și sunt în uniformă, nu mai fac parte din școală.

«Se poate, îmi răspunse dânsul; da' eu trebuie să-mi *izic* ordinul Poftiți, vă rog, la secție.»

Nu departe, se vedea o fereastră luminată.

«Aici, vă rog» făcu gardistul, bocănind după mine cu cizmele.

Și urcând niște scări de piatră, intrarăm într'o odaie joasă, în care ardea o lampă micșorată, și mirosea a tutun și a hârtie veche.

Din fund, de pe o canapea, se ridică subcomisarul de serviciu, cu părul zbârlit, frecându-se la ochi și căscând, și întrebă răstit:

«Ce este?».

— L'am găsit, să trăiți domnule subcomisar, pe dumnealui vagabondând pe stradă, fiind orele înaintate, zise gardistul ducând grăbit dreapta la cozoroc și lipindu-și militărește călcăile.

— Vă rog, îmi dați voe, domnule subcomisar, începu eu.

— Du-l alături, făcu domnul subcomisar, — prinzând din nou a căsca și a-și freca ochii, — și se facu nevăzut după masă, în întunecul care plutea deasupra canapelei.

Gardistul păși în vârful degetelor, deschise o ușă, îmi făcu semn să intru, și, după ce intrași, auzii întorcându-se cheea și depărtându-i-se pașii.

În odaia în care mă dusesse, ardea, aninată într'un perete, o lampă mică, cu flacăra ascunsă, strecurând prin grătarul mașinei fășii galbene de lumină, cari cădeau pe o masă încărcată cu registre, vrâstându-le cu dungă de lumină și umbră.

Și aici plutea același miros de tutun și de hârtie veche. Mă așezai pe un scaun și 'mi răzamai capu'n palme. Stătui așa câțeva vreme, ascultând țiuitul nesfârșit din urechi, fără nici un gând. Și când simții că nu mi-i îndemână pe scaun, căutai cu ochii un loc unde să mă ghemuesc, și negăsind, privirile mi se opriră la masa încărcată cu condici. Și, după o clipă, mă ridicai, îmi făcui din câteva registre căpătâi, le ferii mai la o parte pe celelalte, și, suindu-mă pe masă, mă culcai cu fața în sus, — cu o durere ușoară prin oase.

Numai horăi'ul de alătura răsună în liniștea ce mă împresura. Și eu stam acolo, întins pe masă, cu fața spre bagdadia cufundată în întuneric, fără nici un gând, ca și cum s'ar fi stâns lumina sufletului în mine.

Și numai o simțire de istovire a întregii mele ființi, până în cele mai tainice adâncuri ale ei, mai ardea în întunericul din mine, ca o luminiță săracă.

Și cum stam așa, cu fața 'n sus, ca un mort, mi se părură că simt ceva pe mine, ceva ca un mers mărunț, grăbit, de gănganie, și, de odată, răsări pe peptul meu un șoricel cenușiu și oprindu-se, îmi părură că mă privește cu ochisorii lui negri și lucitori. Și eu mă uitam la el neclintit, fără nici o tresărire în suflet, ca și cum mă înghețase pe veci o suflare venită din împărățiile negre ale morții.

Și când, după o clipă, se auzi undeva, aproape, o trosnitură ușoară, șoricelul se făcū nevăzut.

Iar târziu, când somnul mi-a coborât genele, am visat că de pretutindeni izvorau șoarici cenușii, și, suindu-se pe masă, prindeau a umblă zoriți pe mine, pe mâni, pe picioare, pe pept, pe față, privind-mă cercetători, cu ochii lor negri. Apoi mi s'a părură că aud niște țipete de durere, niște gemete, perdate, înnăbușite, cari par'că veneau de undeva de sub pământ, — și șoaricii s'au făcut nevăzuți.

A douăzi, a mers cu mine un agent la Institut, și aflând că, într'adevăr, nu mai sunt elevul școlii, mi-a spus: «Aveți rezon», a dus un deget la pălărie și-a scoborât scările; iar eu am eșit grăbit, în urma lui, printre castanii de aramă, gonit de rușinea dureroasă ce-o simțeam la gândul că mă poate vedea cineva după geamuri.

Noaptea a treia m'am strecurat în grădina Copou. Ca un codru mort, mă împresurau copacii uriași ai grădinei lui Mihail Sturza.

Noaptea se lăsase rece, umplând-o cu taina ei dătătoare de fiori, și eu mă ghemuisem pe o bancă din fund, înfășurat în pelerină.

Câteodată un fășiit, un zgomot ciudat, mă făcea să tresar. Când se ridica o undă de vânt, copacii negri păreau că învie, și începeau să șoptească tainic, cuprinși de grijă par'că. Când vântul bătea mai tare, copacii par'că tresăreau, și șoapte, pline de spaimă, alergau pretutindeni, prin întunericul de deasupra; iar jos, pe alei, frunzele fugeau ca niște gănganii negre, care își căutau un ascunziș. Uneori în tăcerea adâncă ce să întindea, trosnea undeva o creangă, ca și cum s'ar fi furișat prin noapte o jivină.

Și, deodată, în liniștea care se așternu, începură a cădea picături mari, rare, de ploae, lucind pe băncile luminate de un felinar, din stradă, ca niște bani de argint. Și când ploaia porni ca o cernere

deasă de alice, umplând grădina de larmă, de mii de răsunete felurite, — sării în picioare și prinsei a alerga — prin noaptea grădinii, prin ploaea pezișă, care mă izbea rece în față, — să-mi caut un loc mai ferit. Și dintr'odată, de după un desiş, clipi o lumină, și mă pomenii, după câteva clipe, în preajma casei grădinarului, — o casă mică ascunsă în perdele de ederă.

Lângă ea se înălța un șopron, mă strecurai acolo și când fui la adăpost dădai cu ochii de fereastra luminată a cărei scânteere o zărisem printre crengi.

În jurul unei mese albe, ca ninsă, stătea în lumina veselă a lămpii toată familia.

Și grădinarul ținea pe genunchi un copil dolofan și povestea ceva, cu un zâmbet șiret, și pușăea, din când în când, dintr'o pipă lungă, sugându-și și umflându-și obrajii. Iar o femeie tânără și un bătrân cu capul chel, încununat numai cu un fel de puf argintiu, poleit de razele lămpii, nu mai putea de răs.

Și când, din ornicul de lemn sculptat, răsări cucul și prinse a cânta ca în primăvara unui codru, se sculară cu toți; iar bunicul își luă nepotul în brațe și sărutându-l îi duse mâna la mustățile lui albe, și pușorul acela de om, cu brațele curmate, începu a trage vârtos în râsul tuturor, pe când bătrînul se făcea că plânge.

Veselia din icoana aceasta luminoasă îmi trezi copilăria, și, dintr'odată, simții un dor nețărmurit de mângâerea sfântă a mânilor albe ale mamei, cari îmi alunecau peste frunte, ușoare ca niște adieri. Și deodată îmi răsări în suflet o hotărîre neclintită: «Să plec la București, la mama!»

Era atâta hotărîre în întreaga mea ființă, se trezise, deodată, atâta putere în mine, că mă simțeam în stare să pornesc pe jos.

Și ca în clipirea unui fulger îmi veni un gând izbăvitor: «Să mă duc chiar acum, la școală, să-mi iau cărțile, să mi le vând, și mâne țeară să plec!»

Nici nu știu când am ajuns în grădina institutului.

Ferestrele de la clase erau deschise, ca de obicei. Am sărit cu o ușurință de pisică, și cu mâinile întinse înaintea, pipăind pupitrele, am ajuns la pupitrul meu, am deschis, mi-am luat cărțile, mi le-am învălît în pelerină, ca să nu mi le ude ploaea, și am sărit în grădină.

Parcă-mi crescuseră aripi la picioare și zburam. Imi venea să cânt, să strig: «Mă duc la București!»

Și când se făcu ziuă și eșii din gangul în care mă adăpostisem, mă pomenii că le zâmbesc celor din cale ca unor cunoscuți, gata să le spun cuvintele cari-mi umpleau sufletul, pe cari mi le rostea neînterupt inima și îmi sunau mereu în urechi.

IX.

În tren, îngrămădit pe o bancă, înfășurat în pelerină, dormitam cu ochii umbriți de cozoroc.

În tot trupul, în incheeturi, în oase, simțeam o durere nelămurită, care îmi plăcea parcă. Ochii îmi ardeau, și când îi închideam strâns, le simțeam ferbințeala. Câte odată, mă pătrundeau înfiorări de frig, cari mă făceau să mă ghemuesc mai tare, să-mi strâng picioarele, să-mi îngrămădesc mânele la pept; uneori îmi trecea prin trup o undă de foc.

Împrejurul meu zăream, printre gene, trupuri îngrămădite, fețe adormite, perdute ca într'o ceață, în lumina de candelă a văpăii galbene care tremura, se înlădia sus, în închisoarea ei de sticlă. Fereștile îmi păreau de geamuri negre, și în urechi îmi suna huruitul înnăbușit al roților.

Când trenul se oprea, afară în noapte, un glas rostea scurt, ca o comandă, un nume neînțeles. Cineva se trezea, se freca la ochi cu podul palmelor, cu amândouă mâinile odată, se uita nedumerit la dreapta și la stânga, și apoi deschizând un geam, își scotea capul afară și întreba ceva cu glas somnoros.

Un altul se trezea o clipă, ridica brațele, cu pumnii strânși, răsturnând capul pe spate, și se întindea căscând, cu ochii închiși strânși, cu gura ca o pată de întuneric, și după asta întinzându-și un picior pe banca din față, își rezăma capul de spătar și adormea iar.

Valul de frig umed, care năvălia în vagon, mă făcea să-mi strâng înfiorat pelerina la piept. Și din noaptea de afară veniau glasuri nelămurite, care-mi păreau niște chemări grăbite, speriate. Și, uneori se deschidea ușa și un călător intra hortic, pe o coastă, încărcat de bagaje, c'o lumină de spaină pe față.

Și când trenul pleca, vagoanele se ciocniau, o clipă, în răsunetele moi, dulci, felurite, ale tampoanelor.

Haosul, larma, freamătul uriaș al Bucureștilor; lumea care se țesea grăbită în toate părțile; tramvaele, trăsurile, casele, lumina dimineții aceleia reci de toamnă, — toate mi se păreau fantastice, mă împresurau ca viața unui oraș strein, pe care o văzusem par'că zugrăvită undeva într'o carte, de care nu-mi aduceam aminte.

Mi se părea că trăsura merge prea încet, că de abia se mișcă, și îmi venia să-i strig birjarului să măie mai repede; dar nu 'ndrăzneam, — îmi venia să sar jos, s'alerg într'un suflet, ca și cum ași fi cunoscut străzile.

Când am deschis porțița lângă care susura tainic un salcâm, am simțit că mă innăbuș, că's gata să cad; iar când am pășit pragul casei și mama s'a prăbușit asupra mea cu brațele deschise, rostindu-mi numele într'un țipăt, s'a stins lumina zilei.

Și când s'a aprins iarăși, turbure ca o îngânare a zilei cu noaptea, ca o înfundare, — eram întins într'un pat, între cerșafuri albe, și'n nări simțeam un miros de oțet de trandafir, care îmi aducea aminte de aceiași mireasmă pătrunzătoare care m'a împresurat când am fost bolnav de mult, într'o iarnă.

Ca și atunci, stam neclintit în pat, ca subț un hobot de neguri, și mama sta pe un scaun la căpătâiul meu; pe obraji îi alunecau încet lacrimi și-mi netezia ușurel o mână cu mâna ei ușoară ca o adiere. Și mângâierea aceasta dulce, pe care o simțeam ca într'un vis mi să strecura prin braț cu o înfiorare caldă și mi se revărșa în tot trupul, în toată ființa, până în cele mai tainice adâncuri ale ei.

Mi se părea că stau așa, neclintit, în pat, de ani de zile, și că de ani, ca dintr'un izvor nesecat, îmi izvorau din ochii ferbinți lacrimi de fericire.

«Cum îți mai este, puișorule?» îmi răsună ca un cântec glasul mamei.

Vroii să răspund: BCU Cluj / Central University Library Cluj

«Da, mi-i bine, mi-i tare bine acū...»

Dar n'aveam putere. Zimbeam numai, ca într'un vis, și-mi plecam genele ude, în semn că mi-i bine.

Și par'că mă simțeam iar mic ca în iarna în care am fost bolnav, și mă întrebam: «De ce staū în pat? Și de ce din ochii mamei izvo-răsc lacrimi?»

Din când în când, auzeam în stradă un huruit greu, ca de tren, și ca de un cutremur, zbârnieau, o clipă, geamurile; auzeam un clopot, un șuerat ușurel și un sunet moale, leneș, de copite. Se înălțau strigăte ciudate, unele depărtate, altele mai apropiate, unele izbuc-neau par'că la geamuri.

Simțeam nelămurit că împrejurul meu curgea o viață străină. Și mă întrebam unde sunt.

Uneori, mi se părea că lunec molcom pe o apă, care curgea în în-finit. Și cum stam așa, cu ochii închiși, ca adormit, deodată auzii ușa scârțâind încet, scâncind ușurel ca un copil, și simții că cineva se apropie în vârful degetelor. Mă uitai printre gene și văzui un bărbat necunoscut și auzii șoptind:

«Doarme?»

— «Doarme» răspuse încetinel mama.

Și dintr'odată se aprinse, izbucni, o lumină mare în mine și pricepui unde-s, și ca într'o scăpărare de fulger îmi amintii de plecarea mea dela institut, de rătăcirile mele, de hotărârea nestrămutată de-a pleca la București, la mama, — de tot.

Simteam că mă privesc acu și alți ochi, și, uitându-mă printre gene îi văzui pe-amândoi privind-mă, cu capetele apropiate, cu același zâmbet de vis, cu aceiași ochi calzi. Și mi se păru ciudat.

După un răstimp, mama își depărtă capul și-l privi, o clipă, pe el, apoi își coborî ochii asupra mea și iar și-i ridică spre necunoscutul de lângă patul meu. Și după asta, băgai de seamă că mânilor lor se caută, se strâng, și se privesc amândoi, o clipă, în ochi, zâmbindu-și fericiți.

Ș'atunci ceva a tresărit în mine, și m'a cuprins o neliniște neînțeleasă. Și dintr'odată, din adâncurile sufletului, îmi izvorî o icoană, care nu se mai trezise, până ccum, niciodată, din întunericul în care dormea de ani, — o icoană de demult, din copilărie :

Mama și cu necunoscutul care mă privea, stăteau pe o bancă, într'o grădină, și eu alergam pe nisip, cu un cerc, cu alți copii, și când mă întorsei într'un rând, într'un suflet la ei, din alergările mele cu cercul, mama s'a uitat cu aceiași privire cercetătoare la mine și la aceiași față, mai tânără atunci, și ochii mei neștiutori, de copil, au văzut aceiași strângere de mână, aceiași privire de o clipă, ochi în ochi, și același zâmbet de fericire. Și toate amănuntele acestea au intrat în ființa mea, și au dormit acolo ani de-a rândul, nebănuite, în noaptea făpturei mele, și după atâta amar de vreme, dintr'odată s'au ridicat în lumină, ca și cum prin colțul în care dormeau a trecut o suflare de vânt și le-a innălțat.

Și amănuntele acestea scoaseră la iveală altele :

Lumina care era pe fața mamei în zilele în cari citea o scrisoare, schimbarea care se făcea, pe dată parcă, în toată făptura ei : cum părea într'o clipă întinerită și cum mă lua în brațe și mă săruta cu furie, cu o pornire nebună.

Și toate le înțelegeam acum în toată grozăvia lor, le vedeam limpede, cu o agerime de halucinație, ca și cum toate puterile ființei mele ar fi năvălit, s'ar fi revărsat asupra minții.

Pricepeam ce nu putusem înțelege până atunci, înțelegeam privilegiile reci, de străin... ale cui? Cum să-i zic? Ale aceuia pe care l-am crezut că mi-i tată.

Înțelegeam acum de ce, tot timpul cât am fost bolnav, n'a venit odată să mă vadă, și mă uitam, îl priveam adânc, printre gene, pe străinul din fața mea, care băgai de seamă că are acelaș tic ca și

mine — clipea la fel, din când în când, dintr'un ochiu, cu o tresărire a obrazului — și mă întrebam mirat: «Acesta mi-i tată?» și nu simțeam nici o undă de dragoste, nimic, îl priveam cu sufletul înghețat, ca și cum n'ași fi carne din carnea lui, sânge din sângele lui, suflet din sufletul lui.

O priveam apoi pe mama lung, de parc'atunci aș fi văzut-o pentru întâia oară. Și mi se părea că ceva s'a schimbat în ea, și mă uitam la dânsa cu ochi mișcați, ca la o ființă ciudată.

Și, clipă cu clipă, simțiam cum se surpă ceva în mine; iar inima îmi zvâcnea nebună în piept, ca înspăimântată de prăpastia care mi se deschidea în suflet.

N. N. BELDICEANU.

S O N E T

Melancolia cugetării tale,
 O suflet resemnat, nimic nu cere;
 Străbate, mândră, 'n tainică tăcere,
 A fericirii țărniuri ideale.

Privește lung — iubirea-i o părere! —
 La visele cu veștede petale...
 Parfumul clipelor sentimentale
 Adie dulce, răspândind durere.

Dar — ca pe vechiul câmp de bătălie
 Un monument glorificând martirii —
 Se miră palida melancolie

Ge timpuriu fu dat să se ridice,
 Pe țărniul cel albastru și ferice,
 Etern și rece, templul Amintirii!

VICTOR VRÂNCEANU.

CHIPURI DIN TRECUTUL RUSIEI

Mai mult decât orice, izbește pe cercetătorul istoriei rusești individualismul păturilor conducătoare, un individualism care nu ține seamă de nici un hotar și de nici o consecință. În astfel de împrejurări e firesc ca în toate manifestările rusești să găsim contraste și excrescențe ca nicăieri aiurea. Faptul acesta ni-l arată din nou «Portretele rusești din veacul al 18-lea și al 19-lea» pe cari le publică la St. Petersburg, Marele Duce Nicolae Mihailovici al Rusiei.

Autorul, cunoscut și în Occident prin lucrările sale istorice, și-a propus să dea în zece volume un mare număr — aproape două mii — de portrete biografice, bărbați și femei. Dorința autorului este ca în colecțiunea sa să nu se găsească numai nume celebre, ci și biografiile «unor oameni cari n'au jucat nici un rol în viața publică, nelăsând aproape nici o urmă în istoria patriei lor». S'ar părea că viața unor oameni neînsemnați n'ar prezenta nici un interes pentru scrutătorul vremurilor trecute; adevărul însă este, că și aceste biografii ne interesează atunci când le luăm drept documente psihologice.

Din lucrarea Marelui Duce au apărut până acuma patru volume; ele coprind viața unor personaje cari au trăit în epoca împărătesei Caterina II, și a împăraților Pavel I și Alexandru I (1762—1875). Nu era cu puțință ca biografiile să se fie strict de datele arătate, așa că găsim pe alocuri și personaje cari au trăit înaintea Caterinei II și Alexandru I. Vom reproduce în acest loc câteva fragmente după rezumatul făcut de S. Bonnet din Lausanne.

1762 și 1826 se pot considera ca date foarte însemnate în istoria Curții rusești; deceniile acestea au văzut desfășurându-se cel mai mare lux și cea mai mare splendoare. Boerii când se duceau la curte, se serveau de calești de sticle, împodobite de jur împrejur cu aur. În fruntea celor șase cai înaintași se afla un călăreț, la spatele trăsorii stau doi servitori îmbrăcați în haine scumpe, iar la dreapta și la stânga se vedea un mare număr de alergători, indigeni sau negri. Doamnele rusești întrebuintau, întocmai ca cele din occident, materii brodate cu fire de aur și de argint, crinoline, murse. Fiecare femeie vroia să pară mai frumoasă decât era în realitate. Bineînțeles că încercarea aceasta nu reușea totdeauna. Dar dacă nu toate se puteau mândri cu frumusețea în timpul vieții, ele s'au gândit să lase urmașilor portrete cari să le arate mai frumoase de cum au fost. Pentru acest scop, doamnele ruse s'au adresat unor pictori străini: Vigée-Lebrun, Lampy, Jsabey, Dawe, sau pictorilor ruși: Borovicovschi, Levițchi, Tropinin ș. a. Cine era cu dare de mână și putea să călătorească, recurgea la Angelica Kauffman, Greuze sau Lawrence. Materialul acesta iconografic, din cale afară de bogat, se află astăzi în castelurile imperiale, și în colecțiuni particulare, pe când decăderea no-

bilimei rusești a pricinuit ca multe tablouri să se risipească, cine știe unde. Marele duce Nicolae Mihailovici a strâns, cu mari jertfe, un mare număr de portrete pe cari le va reproduce în heliogravuri și în heliotipii în opera care se află în curs de publicațiune. Servindu-se de marele număr de «amintiri» apărute în veacul al 19-lea în Rusia, autorul dă unele lămuriri, în limba rusă și franceză, cari aruncă lumini vii asupra vremurilor trecute.

Personagiile descrise nu sunt grupate după anumite categorii. Înaintea ochilor noștri trec mari demnitari, scriitori, doamne dela palat, militari, actori, medici ș. a. Totuși studiul textului îngăduie de a întruni în grupuri unele elemente ale acestei societăți, elemente a căror însemnătate, poate să varieze, dar cari au oarecari trăsături comune cu privire la psihologia poporului rus.

Risipitorii

De bună seamă că 90, dacă nu chiar 99 la sută din personagiile pe cari ni le prezintă marele duce au fost risipitori în înțelesul cel mai larg al cuvântului. Marile palate ale boierilor adăposteau sute de robi; diferențierea serviciului pe care trebuia să-l îndeplinească fie care din acești servitori, ajungea adesea la ridicol. O proprietară de moșii, foarte bogată, Anencova, nu îmbrăca nici o haină care nu fusese purtată de o roabă, până ce se încălzea. Șase roabe tinere și frumoase, având vârsta de 16—20 ani, n'aveau altă sarcină de cât încălzirea hainelor. În casă trăia o femeie din cale afară de grasă, adusă din Germania, care n'avea să facă alt serviciu decât a ședei, în zile friguroase, câteva ceasuri în caleașca stăpânei, ca jețul să fie cald când stăpâna va vroi să iasă la primblare. În astfel de condițiuni se cerea ca cineva să fi făcut cine știe ce, ca să-i fi ieșit numele de risipitor.

Lucrul acesta i-a reușit de minune contelui Sergiu Mihailovici Camenschi (1772—1832). Pe una din moșiile sale s'a apucat de a construit un teatru foarte frumos, organizând o trupă formată din robii săi. În serile în cari se dedeau reprezentățiuni, contele sta la casă și vindea biletele de intrare. Apoi se așeza în rândul întâiu de lângă scenă. Intre acte se scula și se ducea să pedepsească pe actorii cari nu-și jucaseră bine rolul; publicul din teatru auzea foarte bine vaietele celor pedepsiți. În rândul al doilea ședei mama contelui, în al treilea roaba care era amanta lui. Gâtul amantei era împodobit cu un medalion pe care se afla potretul domnului și stăpânului ei. Atunci când contele era nemulțumit cu amanta sa, medalionul amintit era înlocuit cu un altul, pe care se vedea numai ceafa și spatele contelui. La fiecare sfert de ceas veneau în odaia în care ședei amanta, mai mulți servitori cari într'un glas îi spuneau: «Ai păcătuit Aculina Vasilievna, ai supărat pe tăicuțul nostru, pe domnul conte! Roagă-te!» Fără să zăbovească, Aculina se arunca la pământ, făcând mătăniile obicinuite...

Aculina Vasilievna n'a pricinuit contelui cine știe ce cheltueli mari, în schimb a făcut-o teatrul. Inscenarea «Califului din Bagdad» l'a costat 30.000 de ruble. Alte opere au costat și mai mult. După moartea contelui nu s'au găsit de cât datorii colosale și un mobilier uzat. Totuși s'au găsit și unele curiozități, de pildă un ceas care în fie care zi la 2 ceasuri și 11 minute (ora în care murise tatăl contelui) cânta un marș funebru, pe când la 4 (ora nașterii contelui) cânta un marș triumfal.

Teatrul, pasiunea această ciudată, l'a ruinat pe contele Camenschi. De altfel se știe că averile rusești se risipeau ca fumul. Marelui maestru de vânatoare Narișchin (1764—1838), posesorul unui număr de 25.000 de robi, a unei «orchestre rusești» și a unei femei de o frumusețe «supra-naturală» — vestită ca amantă a împăratului Alexandru I, — nu-i ajungea un venit de 500.000 de ruble pe an ca să-și satisfacă toate gusturile. În cei din urmă ani ai vieții a fost pus sub interdicție.

Un alt boier rus, contele Grigore Ivanovici Cernișev (1762—1831), fiul unui amiral al împăratului Pavel I, — un amiral ciudat, care niciodată n'a pășit puntea unui vapor, — făcuse încă de la începutul carierei sale datorii în sumă de două milioane de ruble. Oaspeții care se primblau în parcul care împrejmua castelul său de la țară, rămăneau mirați văzând un chioșc acolo unde cu o zi înainte se afla un arbore. Unul din chioșcuri avea o firmă: *Aux bons gourmands*. Intrând în năuntru, te primea un chelner îndemănat care nu era de cât contele Grigore Ivanovici. Purta un nas mare de leacără, ca lumea să nu-l recunoască.

Tipuri originale.

O sumă de scriitori au atras atențiunea asupra faptului, că stabilitatea puterilor intelectuale lasă foarte mult de dorit la poporul rusesc. Marele număr de tipuri originale pe care îl găsim în rândurile aristocrației și al marilor proprietari, dă la iveală această particularitate psihică a națiunii.

Alexandru Livovici Narișchin (1760—1826) făcea un abuz de calambururi, fie că se potriveau sau nu. Într'o seară teatrul curții luă foc. Narișchin se prezintă înaintea Țarului și-i anunță întâmplarea cu următoarele cuvinte: *Tout est par terre*. Aristocratul glumeț vroia să spue, că teatrul a ars până la temelie, dar cuvintele pronunțate puteau să se refere la locurile ocupate în parchet. Ca mai toți aristocrații din vremea lui, a făcut datorii colosale și era un rău platnic. Cele din urmă cuvinte pe care le-a grăit înaintea morții au fost: *C'est la première dette que je paie—à la nature*.

Alexe Ivanovici Corsacov (1751—1821), inspector general al artileriei sub domnia țarului Pavel I, se ocupa în orele sale libere — și probabil și în vremea pe care ar fi trebuit să o inchine inspecțiunii tunurilor — cu fel de fel de cusături. Ajunsese să facă lucruri cu adevărat artistice. Împărăteasa Maria Feodorovna, căreia Corsacov îi dăruise o cusătură mi-

nunată, înfățișând chipul Maicii Domnului, îi trimisese în schimb o pereche de cercei cu diamante, — avea credința că cusătura era făcută de sora lui Corsacov. Curtenii au râs, dar Corsacov continua să brodeze.

Șederea mai lungă la Paris a avut o influență rea asupra unui mare număr de Ruși. Conte Dumitru Petrovici Buturlin (1763—1829), un bărbat de altfel foarte cult, a colecționat cărți și tablouri, a scris versuri în limba franceză, a zidit sere etc. Pe timpul cât a stat la Paris și-a format convingerea, că numai acolo rufele unui gentleman se pot spăla după toate regulile artei. A rămas cu obiceiul de a trimite în fiecare săptămână rufele la o spălătorie din Paris, oriunde s'ar fi aflat.

Soții Divov, cari după o ședere lungă în capitala Franței se întorseseră la Moscova în anul 1812, copiau obiceiurile pariziane până în amănunțimile cele mai bizare. *Monsieur* și *Madame* primeau vizitele de dimineață stând în pat; pe cap purtau bonete mari de noapte, împodobite cu panglici de culoare trandafirie.

Mareșalul Suvotrov și contele Ostermann-Tolstoi, biruitorul dela Kulm, intră deasemenea în rândul tipurilor descrise în acest loc. Despre acesta din urmă, Fallmerayer, care l'a însoțit într'o călătorie făcută în Orient, ne a lăsat următoarele însemnări în ale sale «Fragmente din Orient»: «În călătoria pe care a făcut-o de alungul Nilului, ducea cu sine o bibliotecă cu mai mult de cinci sute volume, un Christ cu cununa de spini și un bust în bronz al țarului Alexandru I». Și mai tipică este figura generalului Depreradovici. Unul din militarii cei mai viteji, el s'a distins la înfrângerea mahalalei Praga de lângă Varșovia.

Drept răsplată, Țarul îi conferi postul de comandor onorific al regimentului gardei imperiale «Semenov». În calitatea aceasta generalul luă parte la războiul pornit împotriva lui Napoleon în anii 1806—1807. La Friedland însă se întâmplă un lucru ne mai pomenit. «Unde e generalul nostru?» — întrebare soldații în momentul în care începu focul trupelor dușmane.

Se duc aghiotanții, unul după altul, și'l chiamă la datorie. Depreradovici însă nici nu se sinchisea.

Generalul se afla în siguranță în caleașca de călătorie, ținând în brațe pe tânăra și frumoasa franceză, care îi era amantă. În timpul acesta armata rusească a suferit mari pierderi... În păturile sărace ale Rusiei se găsesc adesea oameni care ți fac impresiunea unor oameni foarte cum se cade. Timp de mai mulți ani Ivan duce o viață liniștită, cărui nu-i s'ar putea face nici cea mai mică imputare. Nu bea nici o picătură de rachiu. Iată însă într'una din zile îl întâlnim beat mort, — și cât timp trăiește nu mai scapă de beție. Schimbarea bruscă a unui Depreradovici, care din viteaz devine laș, nu este decât o modificare a acestui caz.

(Va urmă).

M. HARSU.

SPRE ȚĂRM

Innaintează legănată
Pe valuri de mărăgăritar,
O luntre mică, de pescar,
Spre o căsuță 'ndepărtată.

Ei nici odată
Nu i-a surâs un soare blând,
Și-acum pornit pe al mării val,
Privește 'n apa de cristal
Pescarul palid tremurând,
Că'i mult de când
N'a dat și el în drumul lui
Măcar de o rază de noroc,

Umblând pustiu din loc în loc,
Copil pribeag al nimării.

Ferice nu'i
Dar par'c'o sete de pământ,
Îi dă puteri să și facă drum
Și iată'l străbătând acum
Întinderea cu'n nou avânt.

Bătut de vânt,
Îi pleacă gândul călător
Și ajunge singur pe 'nnoptat
Acas' la ei în micul sat.
I' așa deparle satul lor!!!

N. C. SUSEANU.

REVISTA GENERALĂ

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Ungurii judecați de un Prusian.

Apucăturile tot mai nesocotit asupritoare ale puternicilor dela Budapesta au început să nedumerească în cele din urmă chiar pe cugetătorii politici ai Germaniei; astfel în *Preussische Jahrbücher*, numărul pe Martie 1909, Lutz Korodi își mărturisește uimirea față de avântul înviersunat al bărbaților de stat Unguri, dela o vreme încoace porniți mai mult ca ori și când pe alunecosul povârniș al prigoalei în potriua a tot ce nu este maghiar.

Scriitorul german crede că legile școlare făurite acum câțva timp, cu năzuința lor sălbatecă de-a stârpi graiurilo naționale, dacă vor fi puse în lucrare slovă de slovă, precum au fost plănuite în parlamentul dela Budapesta, sau vor aduce în scurtă vreme peirea nemaghiarilor de sub coroana Sfântului Ștefan, sau vor deslănțui năprasnica furtună a răscoalei.

Drepturi de stăpânire asupra Spitzbergului.

Acest pâlcc de câteva ostroave pierdute în mijlocul mărilor de miază noapte ale continentului nostru, a rămas îndelungă vreme necunoscut neamurilor luminate ale apusului european, apoi veacuri întregi, mulțimile pescarilor ce mergeau la vânătoare de balene s'au perindat în jurul și pe coastele nu totdeauna primitoare ale arhipelagului, fără de a căuta să-l cunoască și cerceteze mai de aproape. Târziu, în al nouăsprezecilea secol, oamenii de știință luară mai des calea Spitzbergului, în măsură ce lumea plimbătorilor bogați și dornici de privești noi, călătoria și dânsa într'acolo, pentru ca să petreacă lunile ciudatei veri polare în cuprinsul acestor pământuri așa departe surghiunite spre miază noaptea globului nostru. S'au împlinit multe zecimi de ani și afară de încercările Federației scandinave de a și apropia ținuturile insulare ale Spitzbergului, nimic de seamă nu s'a mai plănuit politicește cu privire la aceste meleaguri ale nimănu. De curând Suedia le cere cu stă-

ruintă, ca răsplată pentru munca învățaților săi, cari au făcut în deosebi lumină asupra întregului arhipelag. Norvegia de asemeni își dă pe față dorințele și drepturile, intru cât aproape tot roiul corăbiilor de pescari pleacă de pe coastele ei în căutarea balenei și a colorlalte vânători polare. Puterile mari vor fi chemate să hotărască (*Revue scientifique*. 6 Mart. 1909).

Datoria Prusienilor față de Imperiul Habsburgic.

Într'un articol de mare însemnătate pentru clipa de-acum a politicei germane, intitulat «Für Oesterreich?» și apărut în al doilea număr pe luna Mart al cunoscutei reviste berlineze *Zukunft*, Maximilian Harden arată că numai lipsa de tărie pe care a dovedit-o regele prusian Friedrich-Wilhelm în războaiele cu Napoleon. numai teama lui netrebnică, numai firea lui șovăitoare au înlesnit uriașele izbânzi ale cuceritorului corsican și au dărmădat împotrivirea bărbătească a monarhiei Austriace.

La 1804 soarta întregului neam german era în mâinile regelui dela Berlin, dar acest cârmuitor slab și fără ideal nu s'a putut nici decum înălța până la înțelegerea chemării sale. Azi, după o sută cincini ani, când este adeverit că Imperiul Habsburgilor se luptă vajnic în lumea Europei răsăritene pentru izbânda germanismului și când ura neamurilor megieșe monarhiei Austro-ungare se infurie tot mai năprasnic amenințând cu o deslănțuire de furtună, *Prusienii în cel dintâi rând, și apoi toate țările din jurul coroanei Hohenzollernilor au datoria de a se găsi neîntârziat alături de Austriaci în ziua primejdiei*, în volburile marelui război merit să hotărască poate, cărei ginți se va cuveni locul de frunte în lumea întreagă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj Pentru sănătatea copiilor de școală.

În *Revue pédagogique* (Februar 1909) d. Edouard Petit propovăduiește cu însufletire gândul binefăcător al întemeirii de școli pentru copilașii plâpanzi ori bolnavi, cât se poate mai în apropierea sau chiar în mijlocul pădurilor de munte, șes, ori deal.

Orașul tixit peste măsură, cu nenumărate case, cu piețe înguste și cu lipsa lui de verdeață îndestulătoare, năruie mii de vietăți omenești, pe care o grijă mai bună și-o împrejurime sănătoasă le-ar mântui lesne din gura morții. Mai cu seamă școlarii nevărstnici, crescuți în vălmășagul necurat al caselor sărăcăcioase dela marginea orașului, nutriți de mântuială și fără nici o pricepere igienică de către părinții lor, oameni simpli și nevoiași, — merg la un prăpăd foarte grabnic al sănătății lor de cum intră în școala târgovețească, unde aerul nu se poate premeni în deajuns. Locuința muncitorului de rând, școala în mijlocul orașului, dar mai cu seamă traiul îndelungat în furnicarul de sgomot, în cloaca de necurățenie a buimăcitoarelor îngrămădiri de case, fabrici, piețe comerciale, — acestea nimicesc sănătatea copilăriei, scurtează viața vârstei coapte și numai o petrecere deasă la țară, fie pe timpul vacanțelor, fie chiar pentru învățătura de șapte-opt luni de zile în minunatele «școli pădurice» poate oțeli trupul pentru amarnica luptă de mai târziu, în potrița boalei și-a morții înainte de vreme.

RASPUNSURI

D-lui *T. Popovici*. Va apărea în curând, poate chiar săptămâna viitoare. Mulțumiri.